

POSUDEK OPONENTA

na doktorskou disertační práci

PhDr. Evy Žáčkové

Člověk a nové technologie

Disertační práce byla vypracována na katedře filosofie Filosofické fakulty ZU v Plzni, pod vedením PhDr. Vladimíra Havlíka, CSc. Práce byla dokončena a odevzdána na fakultě v září 2014. Je členěna do tří hlavních a poměrně rozsáhlých kapitol a končí poměrně podrobnou a pečlivě připravenou bibliografií a souhrnem v českém, anglickém a německém jazyce. Práce je napsána starostlivě. Je věcně podnětná a stylisticky vyzrálá, prakticky bez jakýchkoliv kazů. Jedinou otázkou v tomto kontextu vyvolává její základní členění, které možná plyne z obecných požadavků na práce podobného druhu. Vnitřní členění jednotlivých kapitol je však logické a plně přiměřené sdělovanému obsahu.

V úvodě své studie, po víceméně terminologickém vyjasňování předmětu disertace (v centru pozornosti které stojí, dle autorčiných slov, nanotechnologie, biotechnologie, informační a komunikační technologie a kognitivní vědy), se autorka dostává k vymezení tří základních oblastí, kterým se bude dále podrobněji věnovat, a které je možné chápat i jako určité vymezení cílů její disertace: (1) otevřít diskusi zahrnující hodnocení možného dopadu technologií a výzkumných záměrů, které lze označit za radikální vůči běžnému chápání pojmu člověk, (2) představit v českém prostředí pouze okrajově reflektovaný proud transhumanistické filosofie ve spojitosti s konceptem tzv. konvergujících technologií a (3) nabídnout pozitivní interpretaci vztahu člověka a nových technologií a obraz kladných očekávání od prezentovaného souboru názorů.

Hlavní ambici své disertace vidí však autorka v otevření tématiky cesty k tzv. transformativním humanitním vědám, které by se měly vztahovat k aktivnímu a cílenému formování nových paradigmat, majících potenciál transformovat kulturu a hodnoty společnosti. S tímto cílem se pokouší propojit třeba myšlenky Milana Machovce, autora, který se prosazoval existenciální argumenty proti extrémní polarizaci názorů na nové technologie.

První rozsáhlá, vnitřně však důvtipně členěná kapitola (s. 5-60) práce s názvem Konvergující technologie pro vylepšování člověka nastiňuje názory na problematiku konvergujících technologií především v Evropě, seznamuje s konceptem transhumanismu, jejími variantami a její praktickou reflexí (třeba v robotice, v kontextu "kyborgů" apod.) i s rolí některých administrativních aktivit na poli technické konvergence, kterých jsme svědky na začátku 21. století.

Druhá, o cosi méně rozsáhlá kapitola s názvem Reflexe nových technologií (s. 60-88) je věnována nástinu vlivu nových technologií a nové techniky na společnost v širokém smyslu

(od jednotlivce po politiky, vědce a inženýry). Zdůrazňuje důležitost dialogu v procese individuálního „vyzrávání“ jedince především v oblasti morálky v komunikace.

Ve třetí kapitole nazvané Homo Posthumous: táří v tvář věčnosti (s. 89-111) se autorka vrací k odkazu M. Machovce a z nového úhlu pohledu analyzuje jeho názory na potřebu dialogu i mezi na první pohled pouze vzdáleně souvisejícími nebo opozičními názory. Pak přechází k analýze dialogického bytí člověka a zvýrazňuje jeho tři dimenze (dialog s druhými lidmi, vnitřní dialog a „dialog se smrtí“). Poté se zabývá reflexí dialogického bytí v souvislosti a s prostředkováním novými technologiemi.

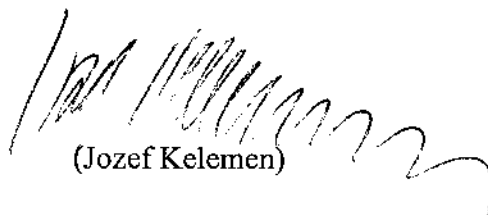
V závěrečném Dovětku ke třetí kapitole autorka zahrnuje základní smysl své práce jako pokračování a rozvíjení myšlenek M. Machovce za zásadně odlišných podmínek, než za jakých vznikl původní Machovcův text a poukazuje na svou snahu rozpracovat v širokém kontextu nové, „pomachovcovské“ pojetí dialogické filosofie. Autorka tak přiznává svůj cíl: nalézt pozitivní interpretaci technologického vylepšování člověka a podhalit, co pozitivního mohou její podobné úvahy znamenat pro budoucnost. Bylo by určitě přínosem, kdyby se autorka vyjádřila ke vztahu její vlastních myšlenek vedených v tomto směru k filosofickým názorům M. Machovce a pokusila se o srovnání svých názorů a původní Machovcovi filosofie.

Kapitola Závěr je pak už jenom stručná a přibližuje ve zkratce souhrn obsahu předcházejících kapitol, dále zdůrazňujíc spjatost práce autorky s dílem Milana Machovce.

V závěru tohoto posudku bych chtěl zdůraznit mimořádný význam oponované disertace tak pro oblast rozvíjení jedné možná trochu opomíjené části filosofie, pro rozvíjení myšlenek jednoho z pomězi skvělých (i když taky možná trochu opomíjených) českých filosofů, jako i pro problematiku, které je práce věnována. Obsahuje řadu původních, dobře argumentovaných výsledků a návrhů, je čtivá a splňuje všechny požadavky kladené na práce podobného charakteru. Doporučuju ji k obhajobě a po ní k přiznání titulu Ph. D. její autorce, PhDr. Evě Žáčkové.

Navrhuji taky zvážít publikování textu oponované disertace po pouze malých úpravách knižně, například ve vydavatelství Triton, Praha, kde již knihy podobného zaměření, ovšem s akcentem na kognitivní vědu nebo na mysl, vyšli. Tato kniha by představovala dle mého mínění velice vhodné rozšíření tematického okruhu, které, zdá se, není zmíněnému vydavatelství cizí.

V Opavě 25. 11. 2014

(Jozef Kelemen)